

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

GÜRÜ TOPRAK - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:39452/98)

KABULEDİLEBİLİRLİK KARARININ ÖZET ÇEVİRİSİ

31 Ocak 2006

OLAYLAR

1960 doğumlu Türk vatandaşı başvuran Gürü Toprak, oto tamircisi olup, Siirt'te ikamet etmektedir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Diyarbakır Barosu avukatları Mesut ve Meral Beştaş tarafından temsil edilmektedir.

Tarafların farklılık gösteren Dava koşulları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Başvuranın Yakalanması ve Gözaltına Alınması

a) Başvurana göre olaylar

Başvuran ve üç oğlu, 19 Mayıs 1997 tarihinde, Siirt Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi polisleri tarafından yakalanarak gözaltına alınmışlardır.

Başvuranın çocukları serbest bırakılmıştır.

Başvuran aynı gün, adli tabip tarafından muayene edilmiş ve adli tabip, iki saat önce meydana gelmiş olabileceğini belirttiği çeşitli yaralar tespit etmiştir.

Siirt Asliye Ceza Mahkemesi başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

b) Hükümet'e göre olaylar

Hükümet dosyaya konulan belgelere dayanmaktadır.

Dosyada bulunan sözkonusu belgelere göre, 19 Mayıs 1997 tarihinde, Emniyet Müdürlüğü'ne gelen isimsiz ihbar telefonunda, başvuranın PKK mensubu olduğu belirtilmiştir.

Bunun üzerine soruşturma başlatılarak başvuranın işyerine gidilmiştir. Yakalama tutanağına göre başvuran, slogan atarak polisler şiddetli bir şekilde karşı koymuş ve aralarından bir polisi bıçakla yaralamıştır. Başvuranın aracında yapılan aramalarda polisler PKK'ya ait belge ve el ilanı bulmuşlardır.

Emniyet Müdürlüğü, 21 Mayıs 1997 tarihinde, Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan 19 Mayıs 1997 tarihinden itibaren geçerli olacak, geriye dönük etkisi olan başvuranın gözaltına alınması kararının alınmasını istemiştir.

Başvuran aynı gün, Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polisler ifade vermiştir. Başvuran 1994 yılından bu yana, Kürt yanlısı HADEP'in üyesi ve Kürdistan Demokrasi Partisi'nin kurucularından biri olduğunu belirtmiştir. Başvuran ayrıca, PKK'yı desteklediğini ve "Memo" kod adlı bir kişinin talimatları üzerine lojistik yardım yaptığını itiraf etmiştir. Başvuran, Memo'nun kendisine el bombaları verdiğini ve aracında ele geçirilen belgelerin Kürt gençlerine dağıtılmak üzere hazırlandığını eklemiştir.

Başvuran, sorgulamanın ardından, polisleri, daha sonra müsadere edilen bombaları gizlediği yere götürmüştür.

Başvuran, 22 Mayıs 1997 tarihinde, yeni bir adli tıp muayenesinden geçmiş ve yapılan muayenede vücudunda hiçbir şiddet izine rastlanmamıştır. Hemen sonra, başvuran Siirt Cumhuriyet Başsavcısının önüne çıkarılmış ve polise verdiği ifadesini baskı altında imzaladığını iddia ederek inkar etmiştir.

Daha sonra başvuran, Siirt Sulh Hakimi önüne çıkarılmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığı önünde söylediklerini doğrulamış ve gözaltı sırasında kötü muameleye maruz kaldığından şikayetçi olmuştur. Sulh Hakimi başvuranın tutuksuz yargılanmasına izin vermiştir.

Savcılık, Siirt Asliye Ceza Mahkemesi önünde sözkonusu karara itiraz etmiştir. Mahkeme başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

2. Başvuran Aleyhinde Başlatılan Cezai Yargılama

Siirt Asliye Ceza Mahkemesi, 17 Haziran 1997 tarihinde, başvuranın dosyasını davaya bakmak için *ratione materiae* yetkili olduğuna kanaat getirdiği Diyarbakır DGM'ye göndermiştir.

DGM Cumhuriyet Başsavcılığı, 26 Haziran 1997 tarihinde, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 169. maddesi uyarınca başvuranı silahlı çeteye yardım yapmakla suçlamıştır.

Başvuran, 20 Ağustos 1997 tarihli ilk duruşmada, 19 Mayıs 1997 tarihinde polislerin kendisini Emniyet Müdürlüğü'ne götürmeden önce hakaret edip tartakladıklarını belirtmiştir. Bunun yanısıra başvuran, Emniyet Müdürlüğü'ndeki sorgulaması sırasında kötü muameleye maruz kaldığını ve polisler tarafından tamamen gerçek dışı bir ifadeyi imzalamaya zorlandığını açıklamıştır. Ayrıca başvuran, aleyhinde sunulan bütün tutanakların içeriğine itiraz etmektedir. Zira ifadesine göre sözkonusu tutanaklar gözleri bantlı olarak imzalanmıştır.

Sözkonusu duruşmada başvuranın üç oğlu da dinlenmiştir. Başvuranın çocukları yakalama sırasında kendileri ve –elinde bıçağı bulunmayan- babalarının hakarete uğradıklarını ve dövüldüklerini belirtmişlerdir.

Başvuran sözkonusu muamelelerden sorumlu polisler aleyhinde ceza soruşturmasının açılmasını istemiştir. DGM sözkonusu talebi yerine getirmemiştir.

Başvuran, 12 Aralık 1997 tarihinde, üç yıl dokuz ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

Başvuran kararın temyizine gitmiştir. 20 Eylül 1999 tarihinde itiraz edilen karar onanmıştır.

Başvuran, 4 Ekim 1999 tarihinde kararın düzeltilmesi başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay Savcısı, 25 Şubat 2000 tarihinde sözkonusu talebi bertaraf etmiştir.

3. Bu davada yapılan şikayetler hakkında Hükümet tarafından dosyaya konulan belgelerden çıkan diğer bilgiler

Yaralanan polis memuru, muhtemelen 19 Mayıs 1997 tarihinde başvuran aleyhinde Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı'na şikayette bulunmuştur.

Başvuranın üç oğlu da, 20 Mayıs 1997 tarihinde polis memurlarının uyguladığı şiddeti ileri sürerek şikayette bulunmuşlardır.

Aynı gün Cumhuriyet Başsavcısı, başvuranın üç oğlunu sorgulamış daha sonra tıbbi muayeneye yollamıştır. Düzenlenen raporda, sert bir cismin neden olduğu darp ve yara izlerine yer verilmiştir.

Başvuranın oğlu Barış Toprak, 9 Haziran 1997 tarihinde, Cumhuriyet Başsavcısı önünde verdiği ifadesini yinelemiştir. Başvuranın diğer oğlu Bekir Toprak, babasının kendisini yakalamaya çalışan polis memurlarına karşı koymaya çalıştığını belirtmiştir. Bekir, polis memurlarının geldiğini gören babasının, sloganlar atmaya başladığını kabul ettiği gibi, HADEP'e mensup olduğunu da kabul etmiştir.

Cumhuriyet Başsavcısı, 12 Ağustos 1997 tarihinde, başvuranın oğulları ve yaralanan polis tarafından sırasıyla yapılan iki şikayeti, aynı olaya dayandıkları gerekçesiyle birlikte incelemeye karar vermiştir.

Cumhuriyet Başsavcısı, 27 Kasım 1997 tarihinde, birçok polis memurunu sorgulamıştır. Polis memurlarının hepsi başvuranın, yakalanması sırasında sloganlar atarak şiddetli bir şekilde kendilerine karşı koyduğunu doğrulamışlardır.

Siirt Savcılığı 5 Kasım 1998 tarihinde, başvuranın oğullarının şikayeti konusunda *ratione materiae* yetkisizlik kararı vermiş ve dosyayı Siirt İdare Kurulu'na iletmıştır.

Siirt İdare Kurulu, 1 Temmuz 1999 tarihinde, başvuranı yakalamak için polislerin zor kullanmasının yasal olduğuna ve görevlerinin yerine getirilmesi çerçevesinde kabul gördüğüne kanaat getirerek takipsizlik kararı vermiştir.

Danıştay, 8 Eylül 1999 tarihinde, re'sen harekete geçmiş ve ağır işleyen bir yargılamanın sonunda, 12 Kasım 2002 tarihinde, polisler üzerine atılı fiillerin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle takipsizlik kararını onamıştır.

Dosyadan başvuran aleyhinde verilen 19 Mayıs 1997 tarihli şikayet konusunda, Siirt Asliye Ceza Mahkemesi önünde TCK'nın 258. maddesinde öngörülen suçtan dolayı başvuranın kovuşturulduğu ortaya çıkmaktadır. Siirt Asliye Ceza Mahkemesi, 12 Nisan 2001 tarihinde, 4616 sayılı Af Yasası uyarınca kararın ertelenmesine karar vermiştir.

ŞİKAYETLER

Başvuran, AİHS'nin 3. maddesini ileri sürerek, yakalanması ve gözaltına alınması sırasında polislerin neden olduğu darp ve yaralanmalardan şikayetçi olmaktadır.

Bunun yanısıra başvuran, yukarıda dile getirilen olaylar hakkında Savcılığın resmi soruşturma yapmadığına üzülmemektedir.

Başvuran son olarak, HADEP üyesi olarak siyasi görüşlerine dayanan bir ayrımcılık konusu olduğunu belirterek, yukarıda ifade edilen hükümlerle birlikte AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

HUKUK AÇISINDAN

A. Başvuru Konusu

Başvuran, yakalanması ve gözaltına alınması koşullarının tek başına ya da AİHS'nin 13 ve 14. maddeleri ile birlikte 3. maddenin ihlalini getirdiğini belirtmektedir.

B. Tarafların Argümanları

1. Ön itirazlar

a) Hükümet

Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iki yönden ileri sürmektedir.

Hükümet ilk olarak, başvuranın bir yandan, Anayasa'nın 125 ve 129. maddeleri ve idari yargılamaya ilişkin 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin öngördüğü idari başvuru yollarını kullanarak ve diğer yandan Borçlar Kanunu alanında tazminat davası açarak zararının telafi edilmesini sağlayabileceğini savunmaktadır.

Hükümet ikinci olarak, başvuranın maruz kaldığını iddia ettiği muameleleri dile getirmek için Savcılığa şikayette bulunabileceğini ya da en azından AİHS'nin tanıdığı ve yararlanabileceği *Ahmet Sadık-Yunanistan* içtihadına uygun olarak (15 Kasım 1996 tarihli karar, 1996-V, s. 1654, § 31-33) haklarını ulusal mahkemeler önünde ileri sürebileceğini belirtmektedir.

b) Başvuran

Başvuran, gözaltı süresinin sona erdiği 22 Mayıs 1997 tarihinde, yakalanması ve gözaltına alınması sırasında kötü muamele yapıldığını Savcı ve Siirt Sulh Hakimi önünde dile getirdiğini hatırlatmaktadır. Başvuran, 20 Ağustos 1997 tarihli duruşmada, DGM önünde sözlerini yinelemiştir.

Başvuran, 20 Mayıs 1997 tarihinde, oğullarının yakalanma koşullarını açıklayarak Savcılığa şikayette bulunduğunu eklemiştir. Başvuran, mevcut iç hukuk yollarını tüketmiş olarak değerlendirilmesi gerektiğine kanaat getirmektedir.

2. Esasa dair

a) Hükümet

Hükümet, başvuran hakkındaki 19 Mayıs 1997 tarihli sağlık raporunun, polislerin zor kullanmak zorunda kaldıkları yakalanması sırasında, başvuranın şiddetli bir şekilde karşı koymasından kaynaklanan bir takım yaralara yer verdiğini belirtmektedir. Hükümet bu olayın, başvuranın oğullarının verdiği ifadelerle doğrulandığını vurgulamaktadır.

Sözkonusu gözaltının bitiminde, 22 Mayıs 1997 tarihinde verilen sağlık raporu, başvuranın vücudunda hiçbir şiddet izini ortaya koymayı sağlamamıştır. Kuşkusuz başvuran, 20 Ağustos 1997 tarihinde DGM önünde kötü muameleye maruz kaldığını belirtmiştir. Ancak esasa bakan hakimler, bu konuda ceza soruşturması başlatmaya gerek olmadığına karar vermişlerdir. Zira dosyaya konulan belgeler başvuranın gözaltı sırasında kötü muameleye maruz kalmadığını desteklemeye yeterlidir.

Hükümet, başvuranın oğulları tarafından yapılan şikayet üzerine soruşturma başlatıldığını hatırlatmaktadır. Eğer başvuran da şikayette bulunmuş olsaydı, bir soruşturma açılırdı.

Hükümet, AİHS'nin 14. maddesi konusunda, başvuranın yakalanmasının HADEP mensubu olmasıyla ya da siyasi görüşleriyle değil, isimsiz bir ihbar ve PKK'yı öven sözleriyle gerekçelendirildiğini hatırlatmaktadır.

b) Başvuran

Başvuran, ses kaydını sunma olanağının bulunmadığından dolayı, Hükümet'in ileri sürdüğü ihbar telefonunu tartışma konusu yapmaktadır. Ayrıca başvuran, aracında ve işyerinde yapılan aramalar sonucunda hazırlanan tutanakların içeriğine itiraz etmektedir. Zira sözkonusu tutanaklar ne kendisi ne de oğulları tarafından okunup imzalanmıştır.

Başvuran, işkencenin Türkiye'de sorgulama şekli olarak sistematik bir uygulama halini aldığını ve adli tıp doktorlarının sağlık raporlarında, sorgulamaya bağlı şiddet izlerine çoğunlukla yer vermediğini savunmaktadır.

Başvuran Savcı ve Sulh Hakimi önünde verdiği ifadesi üzerine hiçbir ceza soruşturmasının, 19 Mayıs 1997 tarihli sağlık raporu sonuçlarına rağmen başlatılmadığını belirtmekte ve DGM'yi kötü muamele iddialarını dikkate almamakla suçlamaktadır.

Başvuran, AİHS'nin 14. maddesi konusunda, olayların meydana geldiği dönemde HADEP üyelerinin, sıkça ayrımcı muamele kurbanı olduğunu ve idari makamlar tarafından faaliyetlerinin kısıtlandığını savunarak, basında çıkan birçok makale ve gazete kupürü sunmaktadır. Bu durumda başvuran, HADEP tarafından yürütülen politikanın temsilcilerine yönelik sözkonusu öfkenin sonuçlarına maruz kalmıştır. Makamlar, doğrulanması mümkün olmayan sözümona telefon çağrısından yola çıkarak, kendisini özgürlüğünden mahrum bırakmışlardır.

C. AİHM'nin Takdiri

AİHM bu durumda, 22 Mayıs 1997 tarihinde başvuranın, gözaltı sonunda kendisini dinleyen hakim ve savcı önünde yakalanması ve gözaltı sırasında yapılan kötü muameleleri dile getirdiğini not etmektedir. Bunun yanı sıra başvuran, 20 Ağustos 1997 tarihli duruşmada, iddiaları hakkında ceza soruşturması açılmasını istemeyi ihmal etmemiştir. Başvuran, attığı adımların sonuçsuz kalmasına rağmen, bu davada dile getirilen benzer fiillerden şikayetçi olmak amacıyla, AİHS'nin 35§1 maddesi uyarınca yeterli ve uygun olduğu ortaya çıkan başvuru yollarını kullanmıştır (Bkz. diğer birçokları arasında, *Nimet Acar-Türkiye* (karar), no: 24940/94, 3 Mayıs 2001).

AİHM, hukuki durumu bu davada incelenenden farklı olmayan bir çok davada konu hakkında karara vardığından dolayı, Hükümet'in ileri sürdüğü idari ve hukuki başvuru yollarından bir ya da diğerinin tüketilmesi gerektiği sorusunu incelemeye yükümlü olmadığına kanaat getirmektedir (Bkz. diğer birçokları arasında, *Sabri Oğraş-Türkiye* (karar), no: 39978/98, 7 Mayıs 2002).

AİHM, buradan yola çıkarak, iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin Hükümet'in itirazını bütün yönleriyle reddetmektedir.

Bu durumda AİHM, AİHS'nin 3, 13 ve 14. maddeleri alanında sunulan şikayetlerin esası hakkında, davadaki tarafların argümanlarını ve olayların hazırlık incelemesini gerçekleştirecektir. AİHM, kabul edilebilirliği için başka hiçbir engel bulunmadığından emin olduktan sonra, çözümlerinin esastan incelenmesini gerektirmesi için yeterince karmaşık maddi ve hukuki sorunlara neden olan sözkonusu şikayetler hakkında, yargılamanın bu aşamasında karar verme durumunda olmadığına kanaat getirmektedir.

Bu gerekçelere dayalı olarak AİHM oybirliğiyle,

Esasa ilişkin şikayetler saklı kalmak üzere başvurunun geri kalan kısmının *kabul edilebilir olduğuna*,

Karar vermiştir.